

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI
VE EŞİTLİK KURUMU

İZMİR ADNAN MENDERES HAVALİMANI TRANSİT ALAN ZİYARETİ RAPORU

Rapor No:
2022/01

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu'nun 04.01.2022 tarih ve 2022/03 sayılı kararında oy birliği ile kabul edilmiştir.

KISALTMALAR	3
A. GİRİŞ	4
A. GENEL BİLGİLER	5
B. TRANSİT ALANDA YAPILAN İNCELEMELER	6
C. TAVSİYELER	10
Terminal İşletmecisine (TAV Ege Yatırım Yapım ve İşletme A.Ş. Genel Müdürlüğü) Yönelik Tavsiyeler	10

KISALTMALAR

BM	Birleşmiş Milletler
CPT	Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi
INAD	Inadmissible Passenger -Kabul Edilemez Yolcu
OPCAT	İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol
TİHEK	Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	Ulusal Önleme Mekanizması
GİB	Göç İdaresi Başkanlığı
PCR	Polymerase Chain Reaction - Polimeraz Zincir Reaksiyonu
CCTV	Closed Circuit Television - Kapalı devre televizyon sistemi

A. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel olarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14.09.2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 tarihinde onaylayarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'in amacı: *“bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır.”*¹
3. Kara geçişlerinde, uluslararası limanlarda ve havalimanlarında bulunan sınır polisi tesisleri ve geçiş bölgeleri kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakıldığı alanlardan biri olup Ulusal Önleme Mekanizmalarının görev ve yetki alanına dâhildir.²
4. 6701 sayılı Kanun'un 9/1-1 bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak, Kurumun görevleri arasında bulunmaktadır. Kanun'un 2/1-k bendine göre UÖM: *“İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi”* ifade etmektedir.
5. 6701 sayılı Kanun'un 9/1-j bendinde, Kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda havalimanlarında bulunan transit alanlara ziyaret gerçekleştirmek TİHEK'in görev ve yetki alanına girmektedir. İzmir Adnan Menderes Havalimanı transit alanında bulunan

---

¹ İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT), Madde 1

² Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, Preventing Torture: A Practical Guide Professional Training Series No. 21 The Role of National Preventive Mechanisms, 2018, s.7.

“Kabul Edilemez Yolcu Bekleme Salonu (inadmissible passenger - INAD)”, OPCAT bağlamında Kurumun ziyaret düzenlediği merkezlerden birisidir.

6. Ziyaret heyetinde; ... yer almıştır.
7. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu'nun 09.02.2021 tarihinde gerçekleştirilen 147 No'lu toplantısında alınan karar ile ve 23.09.2021 tarihli TİHEK Başkanlık Makamı Oluru üzerine, 27.09.2021 tarihinde İzmir Adnan Menderes Havalimanında bulunan transit alana habersiz olarak gerçekleştirilen izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.
8. Ziyaret heyeti öncelikle, İzmir Adnan Menderes Havalimanında yer alan INAD bekleme salonunu ziyaret etmiş ve yetkililer ile görüşerek ziyaretin amacı ve Kurumun UÖM görevi hakkında bilgi vermiştir. Ardından heyet, havalimanı transit alanında incelemelerde bulunmuştur. Ziyaret sırasında havalimanı transit alanında tutulmakta olan kimse bulunmadığından heyetin incelemeleri söz konusu birimin koşullarının ve ilgili evrakların değerlendirilmesi ile sınırlı kalmıştır.

A. GENEL BİLGİLER

9. İnceleme yapılan “transit alan”, Türkiye’ye çeşitli ülkelerden gelen ve geçerli bir vizeden yoksunluk, ülkede kalış süresinin aşılması, ülkeye girmek için gerekli olan evraklarda eksiklik ya da ülkede bulunmasında sakınca olması gibi nedenlerle Türkiye’ye girmesi engellenen yolcuların geçici olarak tutuldukları uluslararası bir bölge niteliği taşımaktadır.
10. Bu alanlar, iniş yaptıkları ülkeye çeşitli sebeplerle kabul edilemez bulunan yolcuların geçici süreli olarak tutuldukları mekânlardır. Kişilerin kendi iradeleri ile terk edemeyeceği bu transit alanlar, OPCAT hükümleri uyarınca da alıkonulma mekânı olarak kabul edilmekte ve UÖM’lerin inceleme yetkisi altında bulunmaktadır.³
11. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığına bağlı Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan Terminal İşletmeciliği Uygulama Esasları Talimatı'nın 25. maddesinde; *“Sınır dışı edilen yolcular ve kabul edilemez yolcularla ilgili işlemler Havalimanı Emniyet Şube Müdürlüğü tarafından yapılır. Yolcular havayolu şirketleri ya da*

---

³ *Prevention Torture : An Operational Guide For Notionol Numan Rights Institutions*, Association for the Prevention of Torture, Mayıs 2010

anlaşmalı oldukları yer hizmet kuruluşları tarafından takip edilir. Terminal işletmecisi, bu tür yolcular için gerekli malzemeler (yatak, battaniye vb.) ile donatılmış ıslak hacmi olan yeterli mekân temin eder. Söz konusu yolcuların belirlenen mekânlarda beklemleri sırasında yeme-içme ihtiyaçları ilgili havayolu ve/veya terminal işletmecisi tarafından aralarındaki anlaşmaya bağlı olarak, haberleşme ihtiyacı ise terminal işletmecisi tarafından karşılanır. Terminalde bekleme süresi boyunca bu yolculara terminal güvenlik görevlileri refakat eder” hükmü yer almaktadır.

12. Bununla birlikte, 7.11.2015 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan Havayolu Taşıyıcılarının Yükümlülüklerine ilişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in “Hava Yoluyla Getirilen Yolcularla İlgili Sorumluluklar” başlıklı 5’inci maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendindeki *“Taşıyıcılar, kabul edilmeyen yolcuların geri götürülmesinden, gönderilene kadar beslenme, konaklama ve sağlık giderlerinin karşılanmasından sorumludur.”* hükmü gereği, belirtilen ihtiyaçlar yolcunun yolculuk ettiği havayolu şirketleri tarafından karşılanmaktadır.

B. TRANSİT ALANDA YAPILAN İNCELEMELER

13. CPT tarafından ortaya koyulan; *“polis nezareti, prensip gereği göreceli olarak kısa sürelidir. Bu yüzden emniyet birimlerindeki fiziksel şartların, bireylerin uzun süreli kalacağı diğer gözaltı yerlerindeki kadar iyi olması beklenemez. Ancak bazı temel fiziksel şartlara uyulması gereklidir.”*⁴ anlayışından hareketle, INAD bekleme salonu fiziksel koşullarına dair incelemeler yapılmıştır.
14. Bir yolcu havalimanına ulaştığında öncelikle pasaport kontrol noktasından geçmektedir. Bu aşamada yolcunun ülkemize kabul edilemeyeceği değerlendirilirse görevli polis memurları tarafından yolcu İl Göç İdaresi Havalimanı Çalışma Grup Başkanlığına yönlendirilmektedir. Gelen yolcunun öncelikle pasaport bilgileri kontrol edilmekte, kabul edilemez yolcu olduğu anlaşılırsa parmak izi kaydı alınarak gerekli formlar hazırlanmaktadır. İdari ofislerde işlemleri biten yabancı uyruklu şahıs kabul edilemez yolcu salonuna gönderilmekte ve yolcuyu getiren havayolu firmasına durum bildirilmektedir. Havayolu firması tarafından yolcunun dönüş planlaması yapılmakta olup bu süre zarfında yolcu INAD bekleme salonunda misafir edilmektedir.

---

⁴ Avrupa İşkencenin Önlenmesi Komitesi, *AIÖK Standartları*, Avrupa Konseyi, s. 7.

15. INAD bekleme salonu yönetiminden Göç İdaresi Başkanlığı (GİB) Havalimanı Çalışma Grup Başkanlığının sorumlu olduğu, salonların bakım ve temizliğinden Havalimanı İşletme Müdürlüğü, güvenliğinden Emniyet Müdürlüğü nezaretinde Havalimanı Özel Güvenlik Müdürlüğü'nün sorumlu olduğu belirtilmiştir.
16. Havalimanı Çalışma Grup Başkanlığında, 1 İl Göç Uzmanı ve 7 Polis Memuru 24 saat çalışma esasına göre hizmet vermektedir. Ayrıca salonlarda yolcu bulunduğu anda 1 özel güvenlik görevlisinin de bulunduğu belirtilmiştir.
17. Yetkililerden alınan bilgiler neticesinde, Havalimanı Çalışma Grup Başkanlığı'nın faaliyete başladığı tarih olan 07.06.2021 tarihi itibarıyla ülkemize giriş yapmak üzere İzmir Adnan Menderes Havalimanına gelen ve yapılan kontroller sonucunda INAD olarak bekletilenlerin sayısının 124 olduğu tespit edilmiştir. Bu yolculardan 63'ü kadın ve 61'i erkektir.
18. Ziyaret esnasında bekleme odalarında kimsenin bulunmadığı görülmüş, idare tarafından en son kalan yolcunun İrlanda vatandaşı olduğu ve 2 gün önce ilgili birimde kaldığı, geldiği uçakla geri gönderildiği belirtilmiştir.
19. INAD olarak adlandırılan yolcular, Türkiye'ye girme koşullarını sağlamadıklarının tespit edilmesinin ardından, Türkçe ve İngilizce olarak hazırlanmış bir bilgilendirme formu ile birlikte "INAD Bekleme Salonuna" götürülmektedir. Söz konusu formda yolcunun kişisel bilgileri, geldiği havayolu firması ve uçuş bilgileri, geri gönderileceği ülke ve uçuş bilgileri ile ülkeye kabul edilmeme nedeni yer almaktadır.
20. INAD bekleme salonunda, personel için bir, yolcular içinse iki adet oda yer almaktadır. Odalardan biri kadın, diğeri erkek yolcular için ayrılmıştır. Erkek kabul edilemez yolcu salonunun büyüklüğü 76 m², kadın kabul edilemez yolcu salonunun büyüklüğü 33 m²'dir. Merkezde 24 saat sıcak su mevcuttur.
21. Erkek bekleme odasında 4 adet tek kişilik yatak, bir adet iki kişilik kanepeler, 2 adet dolap ile bir adet masa yer almaktadır. Kadın bekleme odasında ise 2 adet tek kişilik yatak, 1 adet kanepeler, 1 adet beşik ile 1 adet dolap bulunmaktadır. Yatak kapasitesinden fazla sayıda yolcu gelmesi halinde öncelikle Havalimanı İşletme Müdürlüğünden ilave yatak talebi yapıldığı, bu durumda çözüm olmazsa yeni bir alan talep edildiği belirtilmiştir. Ayrıca erkek bekleme odasında 2 tuvalet, 2 duş alma yeri ile 2 pisuvar bulunmaktadır. Kadın bekleme odasında ise 2 tuvalet ile 2 adet duş alma yeri bulunmaktadır. Her iki bekleme odasını birbirinden ayıran koridorda ise 1 adet engelli tuvaleti bulunmaktadır. Erkek bekleme odasının içerisinde bulunan tuvalet ve banyo bölümünün temiz olmadığı, özellikle duş kısmının hijyenik durumda olmadığı, günlük temizlik ile

giderilemeyecek paslanma ve kararma gibi sorunların mevcut olduğu tespit edilmiştir. Bununla beraber 2 adet duş alanı olduğu ancak duş başlıklarından birinin çalışmadığı gözlemlenmiştir.

22. Kadınlar için ayrılan odada yer alan tuvalet ve banyo bölümünün ise görece daha temiz olduğu ancak yine de hijyen koşullarını sağlamadığı gözlemlenmiştir. Odada bebekler için bebek alt değiştirme yeri ya da bebek emzirme alanı bulunmadığı tespit edilmiştir.
23. Yolculara gerekli nevresim, battaniye gibi eşyaların işletmeye ait çamaşırhanede yıkanarak personel tarafından teslim edildiği ifade edilmiştir. Odalarda bulunan dolaplarda temiz nevresim ve battaniyelerin muhafaza edildiği gözlemlenmiştir. Bununla birlikte, özellikle uzun süre INAD bekleme salonunda tutulan yolcular için duş alma imkânının sağlanması amacıyla bekleme odalarında, temiz havlu vb. eşyaların bulunmadığı göze çarpmıştır.
24. INAD bekleme salonunda 3 adet güvenlik kamerası bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi erkek bekleme odasında, bir tanesi kadın bekleme odasında, diğeri ise koridordadır. Kameraların Emniyet Şube Müdürlüğü ekiplerince düzenli olarak Kapalı Devre Televizyon Sistemi (CCTV - Closed Circuit Television) odasından takip edildiği, güvenlik kameralarının 7 gün 24 saat sürekli kayıt altına alındığı ve kayıtların 35 gün süreyle saklandığı belirtilmiştir.
25. Odalarda bekleyen yolcular, talepleri haline bir güvenlik görevlisi eşliğinde bekleme salonları arasında bulunan koridorda dolaşabilmektedir. Ülkeye kabul edilmeyen yolcular, INAD bürosunun transit alan içerisinde bulunması nedeniyle havaalanı içerisinde serbestçe dolaşma imkânına sahip değildirler. Koridorların ve odaların doğal ışık almadığı, yalnızca yapay ışık ile aydınlatıldığı ve kısmen de olsa açık hava erişimi olmadığı gözlemlenmiştir.
26. Heyete bilgi veren yetkili tarafından hava alması için yolcuların polis nezaretinde İzmir Adnan Menderes Havalimanı INAD Bekleme Salonundan çıkarılarak boydan boya camekân şeklindeki kapalı ortak alana çıkarıldıkları, pencere imkânı olan yerlerin dış alandaki ortak alanlar olduğu, ofis ile odaların havaalanının iç kısmında kaldığı ve iç kısımlarda hava alınabilecek yer ya da pencere olmadığı ancak yolcuların ülkeye giriş yaptıkları uçağın o uçuş döneminin son uçuşu olması gibi bir durum olmadıkça günlerce bu odalarda kalmadıkları, hemen geldikleri yere geri gönderilmeye çalışıldıkları ve bu sebeple çok uzun süreler kapalı alanda kalmadıkları ifade edilmiştir.
27. Tutulan kadın yolcuların özel talepleri olup olmadığının sorulduğu, özel bir talep olması durumunda kadın personelin ilgili yolculara yardımcı olduğu ifade edilmiştir. Bununla

beraber yolcuların tercüman talebi olduğunda GİB tercümanlarının yardımcı olduğu belirtilmiştir. Engelli yolcular hakkında ise; daha önce engelli bir yolcunun tutulmadığı, ancak 86 yaşında ve yaşlı olduğu için yardıma ihtiyacı olan bir yolcunun kaldığı durum örnek verilmiş ve personelin kendisine gerekli yardımı sağladığı ifade edilmiştir.

28. INAD Bekleme Salonundaki yolcuların 3 öğün yemek ve su ihtiyaçlarının yolcuyu Türkiye'ye getiren havayolu şirketi tarafından karşılandığı ve bu konuda herhangi bir olumsuzluğun olmadığı ifade edilmiştir. Menülerin yolcunun özel beslenme ihtiyacına göre değişkenlik gösterebildiği ve kabul edilemez yolcuların kantin veya markete erişim olanağı bulunmadığı belirtilmiştir.
29. Kabul edilemez yolcuların sağlık durumlarında bir anormallik tespit edilmesi veya ilgili yabancının talep etmesi üzerine Havalimanı Port Klinik hekimlerince muayenelerinin sağlandığı, eğer havalimanındaki muayene koşulları yeterli görülmezse polis memuru refakatinde hastaneye sevklerinin sağlandığı belirtilmiştir.
30. İzmir Adnan Menderes Havalimanı Kabul Edilemeyen Yolcu Birimine girişte Polimeraz Zincir Reaksiyonu (PCR - Polymerase Chain Reaction) testi hususunun sorun olmadığı, zaten uçağa binmeden önce yolcunun testini yaptırmış olduğu, karantinaya alınması gereken yolcu olduğunda farklı odalarda tutuldukları belirtilmiştir.
31. Çocuklar için ayrı bir oyun alanı olmadığı ve çocuklar için oyuncaklar bulunmadığı gözlemlenmiştir. Bekleyen yolcular arasında çocuk olduğunda, vakit geçirebilmeleri için çocuklara boyama kitabı verildiği ifade edilmiştir.
32. Televizyon ve radyonun güvenlik gerekçesiyle olmadığı, yolcuların hâlihazırda kendi telefonları aracılığıyla haber alma ihtiyaçlarını sağladıkları ve zaman geçirdikleri ifade edilmiştir.
33. Havaalanında 7/24 ücretsiz internet bağlantısı olduğu ve tutulan yolcuların kişisel telefonları aracılığıyla wi-fi (Wireless Fidelity - Kablosuz Bağlantı Alanı) bağlantısı ile aileleriyle görüşebildikleri belirtilmiştir.
34. Yolcuların Konsoloslukla görüşme talepleri olduğunda taleplerinin reddedilmediği, görüşmeleri için iletişim imkânının kendilerine sağlandığı ifade edilmiştir. Ayrıca kabul edilemez yolcuların talep etmeleri halinde aileleri ve yasal temsilcileri ile görüşebilme olanakları bulunduğu belirtilmiştir.
35. Havalandırma ve ısıtmanın, havalimanının merkezi havalandırma sistemiyle sağlandığı, yabancının talebine göre havalandırma, aydınlatma, ısıtma/soğutma sistemlerinin ayarlanabildiği belirtilmiştir.

C. TAVSİYELER

Terminal İşletmecisine (TAV Ege Yatırım Yapım ve İşletme A.Ş. Genel Müdürlüğü) Yönelik Tavsiyeler

36. Uzun süreli tutulan yolcuların kullandıkları battaniye, nevresim, yastık gibi eşyaların yeterli sayıda sağlanması ve periyodik olarak temizliklerinin yapılması,
37. CPT standartları gereğince uzun süreli alıkonulan kişilerin gerektiğinde temiz ve düzgün şartlarda doğal ihtiyaçlarını karşılayabilmesi ve uygun yıkanma imkanlarına sahip olması gerektiğinden yolcuların tuvalet ve banyo için kullandığı alanların sık sık hijyen koşullarını sağlayacak şekilde temizlenmesi, gerekli yenileme ve tamiratların yapılması, uzun süreli tutulma durumlarında yolcuların banyo ihtiyaçlarının karşılanabilmesi amacıyla temiz havlu vb. eşyaların hazır bulundurulması,
38. Bekleme odalarında küçük çocuklar ile bebeklerin de kalabilecekleri göz önünde bulundurulduğunda, çocuklar ve bebekler için oyuncak temini ile odalarda belirli bir bölümün oyun alanı olarak tahsis edilmesinin sağlanması,
39. Kadın bekleme odasında bebekler için bebek alt değiştirme yeri ya da bebek emzirme alanı bulunmadığı bu eksikliğin oda içerisine paravan veya ekipmanlar konularak giderilmesi,
40. Mahremiyetin korunması adına, bekleme odalarının duvarlarına, odaların 24 saat izleme altında olduğunu belirten bilgilendirici yazılar asılması,
41. CPT standartları gereğince 24 saat ve daha uzun süreli polis nezaretinde tutulanlara günde en az 1 saat gün ışığından faydalanma imkânı sağlanması gerektiği ancak yapılan inceleme neticesinde odaların açık hava erişimini mümkün kılacak bir donanıma (pencere, açık havalandırma vb.) sahip olmadığı, bu yüzden havaalanının fiziki imkânlarının yeniden değerlendirilerek eğer mümkünse INAD bekleme salonunun temiz hava ve gün ışığı imkânlarına sahip başka bir alana taşınması,
Tavsiye edilmektedir.